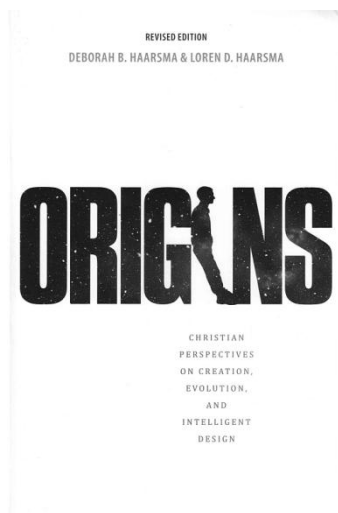

Recenze knihy: Origins (Počátky)

(Deborah B. Haarsma & Loren D. Haarsma, *Origins: Christian perspectives on Creation, Evolution and Intelligent Design - Revised edition*, FaithAlive, 2011)

Pavel Škoda 3/2014

Kniha je koncipována jako praktická studijní pomůcka pro každého, koho zajímá otázka syntézy vědeckých poznatků o původu člověka, života a celého vesmíru s biblickou zprávou o stvoření. Autory jsou lidé k takovému úkolu velmi dobře kvalifikovaní: Debora Haarsma, PhD je zaměřením astrofyzička, Loren Haarsma, PhD vystudoval fyziku na Harvardu a zabývá se výzkumem elektrické aktivity nervového systému. Svoji knihu autoři člení přehledně do tematických kapitol, v nichž detailně, ale přesto velmi srozumitelně, výstižně a bez zbytečné "omáčky" kolem vysvětlují podstatu studovaného tématu. Každá kapitola končí nejen seznamem další doporučené literatury, ale také souborem otázek cílených k následné hlubší reflexi a vhodných zejména ke skupinovému studiu. V textu kapitol jsou časté odkazy na externí články, věnující se detailněji konkrétním problémům zmiňovaným v textu. Velmi praktický nápad! Články lze nalézt na stránkách projektu: origins.faithaliveresources.org. Publikaci vidím jako vhodnou zejména pro ty,

kteří se touto problematikou teprve začínají "prokousávat". Kniha zde poskytne kvalitní základní orientaci a rozhled. Nudit se ale nebudou ani ti, kteří již mají něco "načteno". V knize jsem našel také řadu zajímavých postřehů a informací, které jsem dosud neznal.

První čtyři kapitoly se věnují zejména otázkám vztahu vědy a víry. Z různých úhlů pohledu zde autoři ukazují, co přináší studium "Božího slova" (God's Word) a "Božího světa" (God's World) a jak spolu obě sféry v minulosti a dnes interagují. Zvláštní pozornost je mj. věnována rozboru příčin a důsledků procesu církve s Galileem. Autoři vidí významnou paralelu mezi historickým zápasem o prosazení heliocentrického chápání vesmíru nad vědecky dále neudržitelným geocentrickým názorem a současným neochotným přijímáním konceptu evolučního stvoření namísto neudržitelného kreacionismu. Jako renomovaní vědečtí pracovníci se oba autoři silně zasahují o myšlenku syntézy vědeckých poznatků a teologie. Věda a víra podle nich rozhodně nestojí ve vzájemné opozici, ale měly by se vždy vzájemně obohacovat a doplňovat.

Úryvek z podkapitoly, v níž autoři diskutují Boží působení ve sféře přirozených přírodních procesů: *Vědecké vysvětlení přirozených událostí nenahrazuje Boha, ani to neznamená, že zde Bůh není přítomný. Donald MacKay, křesťanský fyzik, popisuje Boží prozřetelnost... : 'Pokračující existence našeho světa není něco samozřejmého, ale závisí v každém svém okamžiku na nepřetržitě mocném slovu svého Stvořitele'... MacKay to nazývá dynamickou stabilitou, protože, ačkoli se věci mohou zdát stabilní a neměnné, jsou udržovány skrze průběžný dynamický proces. Přirovnává to k počítačové hře. Předpokládejme, říká, že hraje na počítači hru, která simuluje kulečnický stůl. Jako hráč ovládáte tágo, štoucháte jím do kulečnickových koulí a počítač pohybuje koulemi na obrazovce. Koule se chovají přesně podle pravidel, jaká očekáváte: pokud je štouch silný, koule se rychleji, pohybují se po přímých drahách a odrážejí se od okrajů či jedna od druhé. Na obrazovce monitoru se koule jeví jako pevné a samy od sebe existující objekty a chovají se podle pravidelných a předvídatelných vzorců chování (tzv. 'přirozené zákony' počítačové hry). To však neznamená, že tyto virtuální kulečnickové koule budou existovat poté, co odpojíte počítač od el. proudu! Tyto kulečnickové koule nejsou stabilní a pevné samy od sebe. Je to počítač, který neustále posílá signály na obrazovku a nepřetržitě na ní aktualizuje a udržuje obraz. Zákony, které zajišťují pohyb koulí, nejsou stabilní samy o sobě; pokud něco přeruší program, koule na obrazovce 'zamrzou' a přestanou se chovat podle známých pravidel. MacKay uzavírá, že*

podobně hmota, energie a přírodní zákony v našem vesmíru nezávisí svojí existencí a stabilitou samy na sobě; ani je Bůh pouze nenastartoval a pak nechal být. Svoji nepřerušenu existenci a zjevnou stabilitu vykazují pouze díky skutečnosti, že je Bůh neustále udržuje.

V 5. kapitole jsou představeny a zhodnoceny doslovné výklady (concordist interpretations) prvních kapitol Genesis:

1) Kreacionismus mladé země (YEC - Young Earth Creacionism), který stáří Země datuje na pouhých cca 6000 let a dny stvoření chápe jako doslovné 24 hodinové cykly.

2) Výklad zahrnující velkou časovou mezeru (Gap Interpretation), který říká, že Země byla stvořena velmi dávno (Gn 1,1) jako pustá a prázdná, ale teprve před 6000 lety (Gn 1,2 a dále) byla obnovena v šesti 24 hodinových cyklech.

3) Výklad, kde stvořitelství den znamená reálně velmi dlouhý časový úsek (Day-Age Interpretation).

4) Zdánlivé stáří doslovných dní (Appearance of Age Interpretation). Tento výklad tvrdí, že Země sice byla stvořena před 6000 lety ve 24 hodinových cyklech, ale tak, aby se při empirickém zkoumání lidem zdálo, že je stará miliardy let.

Autoři proti těmto doslovným výkladům argumentují a součástí kapitoly je také vysvětlení některých silných vědeckých důkazů pro podporu vysokého stáří Země (kontinentální drift, ledovcové vrstvy, radiometrické datování). Pozornost je věnována i způsobu argumentace zastánců doslovného výkladu a tento přístup je demonstrován na detailní analýze jednoho jejich známého tvrzení o údajném rapidním zmenšování Slunce. Tvrzení bylo založeno na krátké předběžné zprávě dvou astronomů z r. 1979, která navíc neprošla peer-review systémem ověření. To však zastáncům kreacionismu mladé země nezabránilo v horlivém šíření tohoto "argumentu". Nicméně v následujících letech se vědecká komunita o problém začala zajímat a bylo jednoznačně prokázáno, že objem Slunce mírně osciluje s periodou cca 80 let, nedochází však v žádném případě k jeho rapidnímu zmenšování. Tyto poznatky byly následně publikovány v odborných časopisech. Žel argument o zmenšování Slunce můžeme v publikacích a diskuzích YEC často nalézt ještě i dnes (je ale třeba také uznat, že někteří seriózní zastánci YEC již připustili jeho neadekvátnost).

6. kapitola je věnována nedoslovným výkladům (noc-concordist interpretations) prvních dvou kapitol knihy Genesis. Patří sem:

1) Teorie proklamace stvořitelství dnů (Proclamation Day Interpretation), která tvrdí, že během šesti doslovných dnů Bůh vyhlásil (proklamoval) své stvoření v nebesích. Samotný svět pak byl formován až následně během doby, která se ke zmíněným šesti dnům nijak nevztahuje.

2) Teorie stvořitelství básně (Creation Poem Interpretation), si všímá textových znaků zdůrazňujících, že se nejedná o prózu (jako je paralelismus dnů 1-3 se dny 4-6, opakující se fráze apod.) Text je pokládán za poezii a tudíž je vysoce symbolický a neodpovídá skutečnému průběhu událostí.

3) Teorie království-smlouvy (Kingdom-Covenant Interpretation) kdy je text pokládám primárně za ustavující smlouvu mezi vládcem (Bohem) a jeho vazaly (přírodou a lidmi). Opět text nic nevyovídá o reálném průběhu událostí.

4) Teorie chrámu (Temple Interpretation) je poměrně nová teorie, s níž přišel prof. J. Walton (recenze jeho knihy "Ztracený svět Geneis 1" zde: http://biblickestudie.cz/es/texty/PS_recenze_walton.pdf). Walton vidí v šesti dnech z Genesis 1 nikoli popis stvoření, ale popis ustanovení *funkčnosti* jednotlivých prvků stvoření. Završení celé struktury 6 + 1 den pak chápe jako popis ustanovení Božího chrámu, kterým je celé stvoření.

5) Kosmologie starověkého blízkého východu - zastánci tohoto výkladového směru poukazují na výrazné podobnosti a paralely mezi biblickou zprávou a starověkými díly, jakými jsou například babylónský epos Enuma Eliš. Zdůrazňují, že Gn 1. a 2. kapitola jsou primárně teologickými texty, které na základě obecně akceptované kosmologie starověku sdělují základní informace o jediném pravém Bohu. Nezatěžují tak čtenáře zpochybňováním tehdejšího vidění světa, ale využívají existující kosmologii k tomu, aby polemizovali s polyteismem okolních národů.

Svůj postoj autoři shrnují: *"Z našeho pohledu se nejvíce blížíme tomu, co text znamenal pro své původní posluchače, pokud zkombinujeme interpretační přístupy zahrnující kosmologie starověkého blízkého východu, teorii království-smlouvy, teorii chrámu a teorii stvořitelské básně. Elegantní poetická struktura a inspirované fráze posilují teologické poselství výkladu podle teorie království a teorie chrámu."*

7. kapitola je nazvána "Časově dávný a dynamický vesmír" a poskytuje bohatý vhled do současných znalostí o vesmíru, jeho stáří, struktuře a fungování. Diskutovány jsou zde parametry vesmíru, zejména jeho velikost, dynamika, stáří, počátek a jeho velmi jemné "naladění" umožňující vznik života.

8. a 9. kapitola je věnována teistickým pohledům na evoluci. Diskutovány jsou koncepce progresivního a evolučního stvoření (progresivní stvoření se od evolučního liší tím, že věří v Boží zasahování nadpřirozeným způsobem do DNA živých tvorů v jistých fázích vývoje života na Zemi). Autoři otevřeně hovoří o teologických kladech a záporech obou přístupů. V deváté kapitole je pak podrobně ukázáno na důkazy, které svědčí ve prospěch evoluce (fosilní nálezy, srovnávací anatomie, biogeografické důkazy, genetická podobnost, vnořené vzorce podobnosti, genetická diverzita v rámci druhu aj.).

10. kapitola se zabývá dnes populárním hnutím Inteligentního designu (ID). Pozornost je věnována všem stěžejním argumentům, uváděným na podporu ID, a jsou zhodnoceny jejich klady a zápory. Autoři připouští možnost koexistence teorie ID s teorií evolučního stvoření, avšak upozorňují na nebezpečí, které vidí zejména v používání "Boha mezer", tj. nahrazování zatím neobjevených mechanismů a příčin Božím zásahem.

Od 11. kapitoly pak začíná syntéza dosud předložených poznatků. Tyto kapitoly dle mého názoru tvoří nejzajímavější část knihy. Podrobně jsou zde diskutovány možnosti řešení základních teologických otázek souvisejících s původem člověka: co znamená, že je člověk nositelem Božího obrazu, jak je to s lidskou duší, jak je to s prvotním hříchem, zda byli lidé před pádem do hříchu smrtelní.

Ve 12. kapitole pak autoři spojují tyto teologické okruhy do pěti možných scénářů, jak to mohlo být s Adamem a Evou, a u každého podrobně diskutují pozitiva a negativa. Těmito scénáři jsou:

1) Nedávní předchůdci (Recent ancestors): Adam a Eva byli zázračně stvořeni cca před 10 000 lety a byli to první existující lidé. Z nich pochází veškerá současná lidská populace.

2) Nedávní zástupci lidí (Recent representatives): Bůh stvořil lidi před cca 150 000 lety skrze progresivní či evoluční stvoření a před cca 10 000 lety vybral jeden lidský pár, který tak získal statut zástupců všech lidí. Tento lidský pár si zvolil hřích a jejich hříšný stav byl aplikován na celou lidskou populaci.

3) Jeden pár lidských předchůdců z dávnověku (Pair of ancient ancestors): Bůh za použití přirozených procesů nechal vzniknout *hominidy*, předchůdce lidí.; pak cca před 150 000 lety zázračným způsobem pozměnil jeden pár hominidů, a tak vznikli první lidé, Adam a Eva. Všichni lidé jsou dnes potomci těchto dvou lidí.

4) Skupina zástupců z dávnověku (Group of ancient representatives): Bůh stvořil lidskou rasu před cca 150 000 lety za použití evolučního stvoření a z nich vybral zvláštní skupinu, které zjevil sám sebe. Oni si však vybrali hřích a jejich hříšný stav pak byl následně aplikován na celou lidskou populaci.

5) Symbolický pár (Symbolic): Bůh stvořil lidi před cca 150 000 lety prostřednictvím evolučního stvoření. Nedošlo k žádné konkrétní události, kterou bychom mohli označit jako pád do hříchu. Lidstvo se však do vzpoury vůči Bohu dostalo skrze mnoho postupných činů vzpoury jak jedinců, tak různých skupin.

Na závěr svého hodnocení jednotlivých přístupů sami autoři připouštějí, že se zcela neztotožňují s žádným z uvedených řešení. Každý scénář má své silnější i slabší stránky. Autoři tak nechávají na čtenáři, aby se po zvážení všech důvodů pro a proti sám rozhodl, která varianta je mu nejbližší, či případně volil některou z dalších možných subvariant. Kniha tak nikomu nevnucuje žádný konkrétní scénář, což hodnotím velmi pozitivně. Taková otevřenost autorů nebývá běžná.

V závěrečných dvou kapitolách pak autoři probírají některé další návazné otázky zaměřené spíše na praktický křesťanský život a věnují se i tématu bohoslužby a společenství křesťanů v souvislosti s tématem knihy.

Závěr: můj osobní dojem z celé knihy je velmi pozitivní. Kniha je samozřejmě psána křesťanskými autory a je určena především čtenářům, kteří jsou sami věřící a chtějí si ujasnit řadu otázek týkajících se původu člověka. Přes tuto jednoznačnou orientaci však autoři prokázali vysokou míru objektivity, odbornosti a nezaujatosti. Knihu mohu vřele doporučit každému, kdo se o danou problematiku zajímá, není mu lhostejné poselství Bible a zároveň nechce ignorovat, co nám o našem světě a původu říkají nejnovější poznatky vědy.

When it comes to the history of the universe, many believe that science and faith are mutually exclusive. But in this revised version of *Origins*, physics professors Loren and Deborah Haarsma explore what God's Word *and* God's world teach us about creation, evolution, and intelligent design.

Clearly explaining the science, the authors focus on areas where Christians agree. They also present the strengths and weaknesses of areas where Christians differ.

Origins helps you develop a deeper understanding of the origins of the universe and sort out your own views on faith and science. Small group discussion questions follow each chapter.

"The Haarsmas approach this very controversial topic with a perfect mix of scientifically and biblically accurate information, theological depth, intellectual modesty, and a charitable spirit toward views they do not share themselves. Pastors, laypeople, and scientists will all find much to value here."

Edward B. Davis
Distinguished Professor of the History of Science,
Messiah College

LOREN AND DEBORAH HAARSMA are professors in the physics and astronomy department at Calvin College, Grand Rapids, Michigan. Deborah researches galaxies and cosmology; Loren studies electrical activity of nerve cells. Together they have explored the science and theology of origins, speaking at numerous conferences, colleges, and churches.

 **FAITH
ALIVE**
Christian Resources

RELIGION / Christian Life / Social Issues
ISBN 978-1-59255-573-4
 90000
9 781592 555734
150653